

Lerchné dr. Egri Zsuzsa

Anyanyelv

felsősöknek

8

m u n k a f ü z e t

Lerchné dr. Egri Zsuzsa

Anyanyelv felsősöknek

Munkafüzet **8.** osztályosoknak

14., változatlan kiadás

Mozaik Kiadó – Szeged, 2017

AZ ÖSSZETETT MONDAT

Mi az összetett mondat?

1. a) Hány mondatégeszből és hány mondategységből áll az alábbi részlet?

Ida kisasszony sietett haza az iskolából. Mikor a Piac téren áthaladt, delet kezdtek harangozni, és erre még jobban sietett, szinte szaladni kezdett.

Lihegve érkezett meg haza, és már az udvarról kiáltotta aggódva befelé:

– Andriska néni, nem késtem el?

Andriska néni a konyhában foglalatoskodott, és sietett megnyugtató válasszal szolgálni:

– Nem, lellem, nem késett el.

Icuka kisasszony útsietett a konyhán, és bement az utcai szobába; ott az ablakhoz ült, de még jó öt percbe beletelt, míg az országút felől lódobogás hallatszott, és egy sárga porfelhőből kibontakozott a tisztartó úr. [...] Tán valami rossz hírt kapott?

(Biró Lajos: Ida kisasszony)

A mondatégeszek száma: (egyszerű mondat: , összetett mondat: .

A mondategységek száma: (egyszerű mondat: , tagmondat: .

- b) Indokold meg a 3. és a 4. mondat írásjeleinek használatát!

A vessző .....

.....

A kettőspont .....

.....

A gondolatjel .....

.....

A kérdőjel .....

.....

2. Szerkessz ugyanezeknek az írásjeleknek a felhasználásával a fentitől eltérő témájú szöveget!

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. a) Játsszatok el egy olyan jelenetet, amelynek témája a vásárlás! Csak egyszerű mondatokat használjatok!

b) A következő helyzetben váltogassátok az egyszerű és az összetett mondatokat!

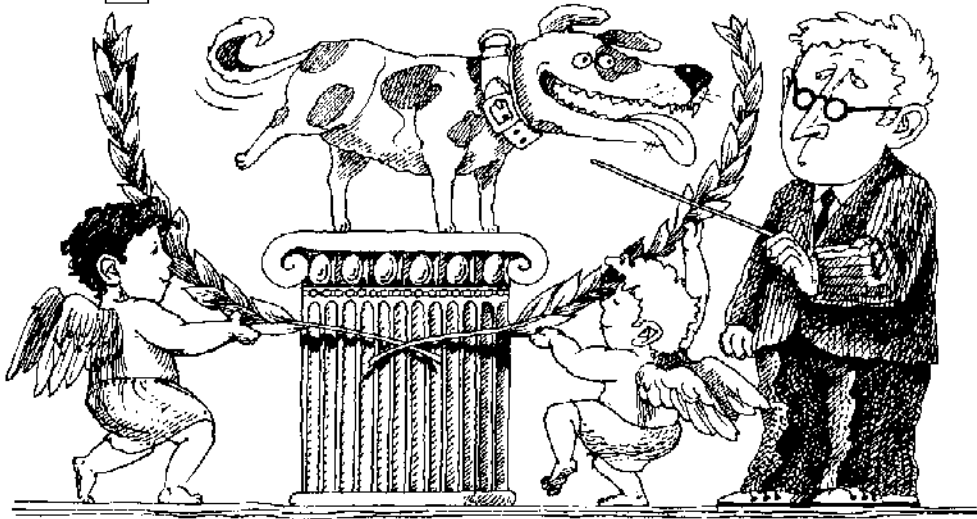
c) Ismertessétek az egyszerű és az összetett mondat szerepét a fenti beszédhelyzetben!

Az összetett mondat fajtái

1. Milyen szerkezetűek az alábbi mondatok? A következő jeleket használd: E: egyszerű mondat, AÖ: alárendelő összetett, MÖ: mellérendelő összetett mondat.

A kutya az ember barátja. Ha a fő tulajdonságaira gondolunk, akkor a hűség jut először az eszünkbe. Többé nem hagyja el önszántából igazán jó gazdáját, és állandóan a nyomában van. Örömeinek egyik jele, hogy vidáman csóválja a farkát. Sok mindenben az ember segítségére lehet, mert igen tanulékony. A kutyának rendkívül jó a szaglása, ezért életet is menthet. Az ember így sokat köszönhet neki. Ilyenkor a kutya és az ember együtt dolgozik, és együtt örül.

A kutyának a veszettségen kívül a legnagyobb ellensége a rossz bánásmód. Ez egy állandó probléma, amelyet egy civilizált társadalomnak kötelessége megoldani. A drótot, madzagot, láncot el kellene felejtenünk, mert ezek kegyetlenségnek számítanak a kutyával szemben. A kutya gazdája felelős az állatáért, és büntethető minden ellene elkövetett tettért. A kutyát ma már a törvény is védi, és szerencsére egyre több állatvédő szervezet ügyel annak betartására.

2. Keress a biológiai könyvedből egy alárendelő és egy mellérendelő összetett mondatot!

Alárendelő összetett mondat: .....

.....

Mellérendelő összetett mondat: .....

.....

3. El szeretnél menni egy tizenéveseknek hirdetett egészségnevelési előadásra, de egyedül nincs kedved. Hogyan hívod a barátaidat? Hogyan tájékoztatod a lehetőségről a többieket? Játsszátok el mindkét helyzetet!

4. Pótold a vesszőket a közmondásokban!

Nem mind arany ami fénylik.

Kicsi a bors de erős.

Nézd meg az anyját vedd el a lányát!

Ki mint veti ágyát úgy alussza álmát.

Amilyen a mosdó olyan a törölköző.

A szalma könnyen lánggra lobban de hamar elalszik.

A vöm nem fiam a menyem nem lányom.

KOMMUNIKÁCIÓS ISMERETEK

Kommunikáció, tömegkommunikáció

1. Mi lehetett a célja, ki lehetett a kommunikációs partnere Rezsőnek, amikor az alábbiakat mondta?

Az a tini arclemosó semmit sem ér! Próbáld ki ezt, a kozmetikus ajánlotta. Nem fogod megbánni, mert nem sebesednek ki, nem fertőződnek el a pattanásaid!

.....
.....

Ma később jövök haza, mert hosszabb edzést tartunk a döntő előtt.

.....
.....

Istenem, ez nem lehet igaz! Még most is őrzi azt a képet, amelyiken együtt vagyunk!

.....
.....

Jó napot kívánok! Szeretném ezt a levelet feladni, és kérek két 60 Ft-os bélyeget!

.....
.....

„Talpra magyar, hí a haza! / Itt az idő, most vagy soha! ...” (Petőfi Sándor: Nemzeti dal)

.....
.....

2. Egészítsd ki a táblázatot!

Mindennapi kommunikáció: .....

..... : ügyintézés idegen szereplők között

..... : gyönyörködtet, ismereteket nyújt, hatni akar rád

Tömegkommunikáció: .....

3. Válaszolj a kérdésekre!

Milyen újság jár hozzátok, melyiket vásároljátok rendszeresen?

.....

Milyen rádióműsorokat hallgatsz legalább hetente kétszer?

.....

Napi hány órát töltesz el a tévé előtt? Soknak vagy kevésnek tartod ezt?

.....

Tömegtájékoztatás és befogadás

1. a) Foglald össze tömören, mi jellemzi a követendő befogadói magatartást!

.....
.....
.....

b) Milyen célokat tűzöl ki magad elé a tömegtájékoztatás „fogyasztójaként”? Fontossági sorrendben válaszolj!

.....
.....
.....

2. a) Miért olyan nagy érték a hír, az információ? Fejtsd ki a véleményed!

.....
.....
.....
.....

b) Számodra mikor volt nélkülözhetetlen a tömegkommunikációs eszközök valamelyikéből szerzett információ? A lehető legpontosabban meséld el az esetet!

3. Olvasd, hallgasd meg egy héten át az időjárás-jelentéseket úgy, hogy mindennap más hírforrást veszel alapul!

NAP	ELŐREJELZÉS	IGEN – NEM	HÍRFORRÁS
hétfő:	.....	.....	.....
kedd:	.....	.....	.....
szerda:	.....	.....	.....
csütörtök:	.....	.....	.....
péntek:	.....	.....	.....
szombat:	.....	.....	.....
vasárnap:	.....	.....	.....

A legmegbízhatóbb az időjárás-jelentés tekintetében .....

4. a) Gyűjtsd össze az iskolai könyvtárban, milyen sajtótermékeket járát rendszeresen az iskola! Írd le a címüket betűrendben! Húzd alá pirossal azt, amelyet egy-egy órán már használtatok!

.....
.....
.....

b) Mit kell tudni a sajtótermékek, állandó rovatok, műsorok címének a helyesírásáról?

.....
.....
.....
.....

5. a) Jegyezd föl, melyik műsort hallgatod, nézed rendszeresen! A legemlékezetesebbéről adj néhány fontos információt!

Cím: .....

Téma: .....

Színhely: .....

Főszereplők: .....

Rendező: .....

Vélemény: .....

b) Miért voltál rá kíváncsi? A megfelelő választ húzd alá (többet is lehet)!

- hallottam, hogy érdekes a sorozat,
- szeretem az ilyen műsorokat,
- olvastam róla a műsorújságban,
- láttam előzetes reklámját,
- ebben az időpontban a család a tévé előtt (rádió mellett) ül, ezért én is ott ragadtam, helyette úgyis unatkoztam volna,
- nem is tudom.

6. Van-e otthon számítógépek? Ha igen, mire használják a felnőttek, és mire használod te?

.....
.....
.....

7. Melyik újság melyik rovatát olvasod rendszeresen?

.....

Mit csináltok a már elolvasott újságokkal? .....

Hány saját CD-d, DVD-d van?

.....

Hogyan jutottál hozzájuk? Húzd alá!
vettem, kaptam, másoltam, cseréltem.

Melyik módszert tiltják? .....

Miért? .....

.....

A NYELV ÉLETE

A nyelv és a nyelviség

1. Több szempontot figyelembe véve készíts vázlatot a nyelv szerepéről!

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. Keres a nyelvvel kapcsolatos idézeteket a könyvtárban vagy az irodalomkönyvedben! Kettőt íj ide szerzőjének és a forrás címének feltüntetésével!

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. Mi tartozik a nyelviség fogalmába?

.....

.....

.....

.....

4. Miért hasznos az idegen nyelvek elsajátítása? Saját tapasztalataid alapján válaszolj!

.....

.....

.....

.....

.....

TARTALOM

TANÉV ELEJI ISMÉTLÉS

Mondatok, mondatfajták	3
Az egyszerű mondat fő részei	5
A tárgy	7
A magyar határozók rendszere	9
A jelzők fajtái	11
A szókincs gyarapításának módjai	13

AZ ÖSSZETETT MONDAT

Mi az összetett mondat?	15
Az összetett mondat fajtái	16
Az alárendelő összetett mondat	17
Az alanyi mellékmondat	18
Az állítmányi mellékmondat	19
A tárgyi mellékmondat	20
Az idézés	21
A határozói mellékmondat	22
Gyakorlás	23
A jelzői mellékmondat	24
Sajátos jelentéstartalmú mondatok	25
A feltételes mellékmondat	25
A hasonlító mellékmondat	26
A mellérendelő összetett mondat fajtái	
A kapcsolatos mondat	27
Az ellentétes mondat	28
A választó mondat	29
A következtető mondat	30
A magyarázó mondat	31
A többszörösen összetett mondat	32
Az összetett mondat áttekintése	33
Gyakorlás	37

KOMMUNIKÁCIÓS ISMERETEK

Kommunikáció, tömegkommunikáció	39
Tömegtájékoztatás és befogadás	40
Tájékoztatás a médiában I.	42
Tájékoztatás a médiában II.	43
Véleményközlés a médiában	44
Befolyásolás a médiában	46
Kommunikáció kisebb körben	46
Az ügyintézés kommunikációja I.	47
Az ügyintézés kommunikációja II.	48
A kommunikációs ismeretek gyakorlása	49

A NYELV ÉLETE

A nyelv és a nyelviség	53
A világ nyelvei és a magyar nyelv	54
Hogyan osztályozhatók a nyelvek?	55
A nyelvrokonság kérdései	56

NYELVÜNK ÉLETE A KEZDETEKTŐL NAPJAINKIG

Változás és állandóság	57
Nyelvünk története	58
Az ősmagyar kor	58
Az ómagyar kor	59
A középmagyar kor	60
Az újmagyar kor	61
Milyen a mai magyar nyelv?	62

TANÉV VÉGI ISMÉTLÉS

A világ nyelvei és a magyar nyelv	64
A kommunikáció	65
A mondat és a fajtái	68
Szavak és szófajok	71
Hangok és betűk	74
Helyesírás, nyelvhelyesség	76

A munkafüzet szerzőjének szövegeit névmegjelölés nélkül közöljük.